

Kõrgem Kunstikool Pallas

Tekstiiliosakond

Kantav maastik – telgedel kootud rõivakolleksioon „Materioaasis”

Lõputöö

Caroliina Ladva

Juhendajad: Mari-Triin Kirs MA

Maryliis Teinfeldt-Grins MA

Tartu 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. MAASTIKU TAJUMINE	6
1.1. Maastikutaju kujunemine	6
1.2. Maastiku mõju heaolule	10
1.3. Maastiku tõlgendused: Erinevad vaated ja tajud maastikust.....	12
1.3.1. Hannes Palang: tehnoloogia ja ajaloo mõju maastikutajule.....	13
1.3.2. Julia Astok: looduse ja inimese vaheline side fotograafi silme läbi	14
1.3.3. Anna-Liisa Unt: kohalikud traditsioonid ja linnamaastike muutused.....	16
1.3.4. Kokkuvõte.....	17
2. DISAINIPROJEKT	18
2.1 . Tutvustus ja kontseptsioon.....	18
2.2. Kolleksiooni planeerimine	19
2.2.1. Esimene etapp	19
2.2.2. Kuidas?.....	20
2.2.3. Materjalivalik.....	21
2.2.4. Lõikelised otsused.....	21
2.2.5. Visuaalne disainilahendus.....	24
2.2.6. Visuaalse poole kavandamine.....	28
2.2.7. Kudumisprotsess ja tehnikad.....	34
2.2.8. Viimistlus ja furnituurid.....	35
3. TULEMUS JA JÄRELDUSED.....	37
3.1 Tulemus	37

3.1 Järeldused.....	39
KOKKUVÕTE	40
SUMMARY	42
KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU	44
LISAD.....	45
Lisa 1.....	45
Lisa 2.....	46
Lisa 3.....	48

SISSEJUHATUS

Olen avastaja ja seikleja. Samas pean ka tunnistama, et olen külastanud nii mõndagi väga unikaalset paika kinniste silmadega, mida nüüd tagantjärele kahetsen. Tänu sellele olen õppinud nägema ilu igapäevases ning hindama ümbritsevat keskkonda – eriti maastikku. See kodumaine maastik, mis ümbritseb meid nii linnas kui maal, kodus kui ka võõrsil ning toetab meid igal meie sammul – seda kõige otsesemas mõttes.

Käin oma koeraga iga päev jalutamas, sõltumata ilmast või tujust. Nendest jalutuskäikudest on saanud rituaal, mille käigus võtan alati hetke, et märgata ümbritsevat. Olgu selleks siis tuisanud lumevaip, kevadine õitseae või vihmast porine teerada. Just igapäevaste maastike avastamisrõõm on õpetanud mind hindama maastikku kui muutuvat ja elusat loomingut ning see on ka käesoleva töö alguspunkt.

Minu lõputöö on loominguline disainiprojekt, kus ühinevad kolm osa – maastik, materjal ning tekstiililoo. See on lugu sellest, kuidas on võimalik luua midagi erilist ja ootamatut, kui võtta loominguliseks impulsiks maastik ning meediumiks mitmekülgne tekstiil. Materjal võimaldab erinevate võimaluste kaudu luua taktiilseid pindu ning struktuure, millega saan omakorda edastada maastikuomadusi. Erinevalt loodusest, kus värvid on juba paigas, võimaldab tekstiil mul endal olla kujundaja rollis ning anda edasi maastiku mitmekülgset läbi värvide ja tekstuuride.

Lõputöö kirjalik osa koosneb kahest peatükist. Esimene osa keskendub maastikutajule ja selle kujunemisele. Teises pooles tutvustan oma disainiprojekti, selgitades täpsemalt valitud tehnikat ning planeerimise ja disainimise teekonda. Kogu disainiprotsessi tulem on minikollektsioon, kus iga komplekt on pühendatud maastikule.

Kõik lõputöös kasutatavad fotod pärinevad töö minu erakogust, kui ei ole mainitud ega viidatud teisiti.

1. MAASTIKU TAJUMINE

1.1. Maastikutaju kujunemine

Maastik – justkui raamat, mille leheküljed kannavad meie lugusid ja emotsioone – igal kivil, puul ja jõel oma peatükk. See mõte inspireerib mind nägema maastikus rohkemat, kui vaid keskkonda ning mõtlema sellest, kui osakesest meie eluiniist; just seetõttu on keskkonnast saanud minu jaoks põnev uurimisobjekt.

Iga inimene tajub maastikku erinevalt ning selle taju kujunemist mõjutavad erinevad välised ja individuaalsed tegurid. Üks mõjukamaid mõtteid, mis kirjeldab hästi maastikutunnetust on Jay Appletoni idee, et tajume keskkonda mitte pelgalt läbi selle välise ilme, vaid läbi oma meelte ja kogemuste. See idee aitab mõtestada maastikutaju kujunemist ja kuidas meie tajutud pilt keskkonnast võib olla moonutatud ning kuidas see mõjutab meie suhet ümbritsevaga (1975). Oluline on mitte ainult näha, vaid ka kogeda keskkonda ja selle mitmekesisust, seda nii füüsiliselt kui ka vaimselt. Näiteks olen märganud, et minu maal veedetud lapseõlv, on oluliselt mõjutanud minu sidet loodusmaastike vastu ja minu soovi neid ka rohkem oma loomingus kasutada.

Keskkonna tajumine on kahtlemata subjektiivne protsess. Taju kujunemine hõlmab nii individuaalseid mõjutajaid kui ka väliseid tegureid. Erinevalt objektidest on keskkonna tõlgendamine mõjutatud mitmekesisestest komponentidest, mõõtkavast, navigatsiooni aspektidest ning ka tõsiasjast, et tajume ning kogeme keskkonda seest poolt (Forster, 2010; Ungar, 1999). Inimesed suhtlevad tavaliselt oma keskkonnaga mingi eesmärgi nimel, valides ruumilist informatsiooni vastavalt oma vajadustele. Seega, lisaks sellele, kuidas tajume ümbritsevat, mõjutavad meie keskkonnataju ka sotsiaalsed ning kultuurilised tegurid (Isil Cakci Kaymaz 2012).

On selge, et linnas kasvanud inimene kogeb maastikku erinevalt, kui inimene, kes on

kasvanud maal. Linnas on maastikud rohkem kujundatud ja kontrollitud ning olgugi, et need võivad pakkuda looduslähedast kogemust, on erinevus linna – ning loodusmaastike vahel siiski märkimisväärne. Looduslik keskkond püsib iseseisvalt ja areneb elusorganismide seaduspärade kohaselt. Seevastu inimtegevusest loodud maastik kujuneb vastastikusel mõjus looduslike ja tehislake komponentide vahel (M. Preem 2001).

Looduslikud metsikud maastikud on imelised, kuid ka linnamaastikud hoiavad endas oma võlu. Linnas jalutades on võimalik märgata inimese käejälge ja kunstlikku kujundatust, kuid hästi kujundatud linnapark võib pakkuda sama palju rõõmu, kui metsik loodus. Linnasisestel jalutuskäikudel saame tunda ennast osana suuremast tervikust, kus minevik ja olevik saavad kokku. Just see kutsubki esile emotsionaalse maastikukogemuse.

Selleks, et tagada ühiskonnale mitmekesine elukeskkond ning pakkuda positiivseid keskkonnakogemusi, täiendatakse linnamaastikke sageli tehisloduslike elementidega. Veekogud, istutatud pargid, tehismuru ja muud sarnased elemendid, mis loovad linnaruumi rohelist ja värskust on vajalikud meie heaolu tagamiseks. See on ühelt poolt vägagi tänuväärne ning mängib suurt rolli inimese ja loodusevahelise ühenduse püsima jäämises, teisalt aga moonutab arusaama tõelisest maastikust. Juhan Maiste väidab, et mida kaugemale me liigume looduslikust keskkonnast ning mida enam me korrastame ja organiseerime maastikku, seda rohkem hakkab see meenutama parki (2011). See tähendab, et mida rohkem muudame looduslikku keskkonda oma käe järgi, seda enam eemaldub see selle ürgsest olekust.

On oluline leida tasakaal tehislake ja looduslike vahel, linna ning maaelu vahel, et säilitada meie ja tulevaste põlvkondade side loodusega. Suhe loodusega on tähtis, sest mõjutab meie vaimset ja füüsilist heaolu ning annab meile ökoloogilisi teadmisi. Kui kaotame kontakti loodusega, siis väheneb ka meie empaatiavõime selle suhtes. Selle tagajärjel kahaneb meie oskus elada kooskõlas loodusega ning võime hinnata elurikkust. Näiteks linnastumise tagajärjel ei tunne nooremad põlvkonnad enam looduslike protsesse ja ei hinda liikide mitmekesisust, mis omakorda vähendab nende oskust loodust hoida ja kaitsta.

Kogu Eesti loodus on käinud läbi inimese käe alt. See on loonud meie maastikule palju ajaloo jälgi, mis jällegi soodustavad meie emotsionaalset sidusust. Võime leida meie maastikelt hulgaliselt vanu varemeid või märke seal kunagi pesitsenud elust. Seistes silmitsi taoliste ajaloo märkidega, olen tabanud ennast ette kujutamas, milline võis olla nende inimeste elu. Seistes nende jälgede ees tunnen end osana suuremast loost, mis on kulgenud läbi aja ning jätkub ka minu kohaloleku kaudu. See tekitab väärtustunde just selle sama maastiku ja nende varemete ees, mis on ühelt poolt, kui vaikiv vaade kuid samas räägib palju. Samuti on meie kodumaises keskkonnas säilinud ka palju metsikust, mis rõhutab meie kui metsarahva identiteeti, mida auga kanname.

Me kõik näeme maastikku erinevalt, justkui meile loodud isiklike prillide kaudu, mis põhinevad meie varasematel kogemustel ja mõtetel. Juhan Maiste sõnul sõltub see, kui hästi suudame maastikku tajuda, meie teadmistest ja nende sügavusest (2011). See tähendab, et erineva taustaga inimestel võib olla erinev arusaam sellest, mida nad maastikku vaadates tunnevad. Üheks mõjukaks uurimustöökas selles valdkonnas on Richard H. Zube ja tema kolleegide 1982. aastal avaldatud artikkel *Landscape Perception: Research, Application and Theory*, mille teooria kohaselt on maastiku tajumisel neli peamist paradigma:

- Ekspertparadigma, kus hindamine põhineb ekspertide hinnangutel, kes keskenduvad maastiku füüsilistele omadustele. Kriitika seisneb aga selles, et eksperdid tajuvad visuaalset keskkonda erinevalt teistest inimestest ning ekspertide hinnangud ei pruugi olla objektiivsed.
- Psühhofüüsiline paradigma, kus maastiku visuaalset kvaliteeti hindab laiem üldsus või erihuvigrupid, lähtudes maastiku väliste stiimulite tajumisest. Selle paradigma peamine eeldus on, et maastikel on stiimulomadus, mis on vaatelejast väljaspool.
- Kognitiivne paradigma, mis keskendub sellele, miks inimesed eelistavad konkreetseid maastikke. Uurimistöö on suunatud peamiselt teoreetilise aluse väljatöötamisele.
- Eksperimentaalne paradigma, mis keskendub inimese-keskkonna interaktsioonile. Inimkogemused mõjutavad maastiku tajutavat väärtust. Seda lähenemist kasutatakse tavaliselt "koha tunde" uuringutes ja peamiselt geograafide poolt (R.H. Zube jt).

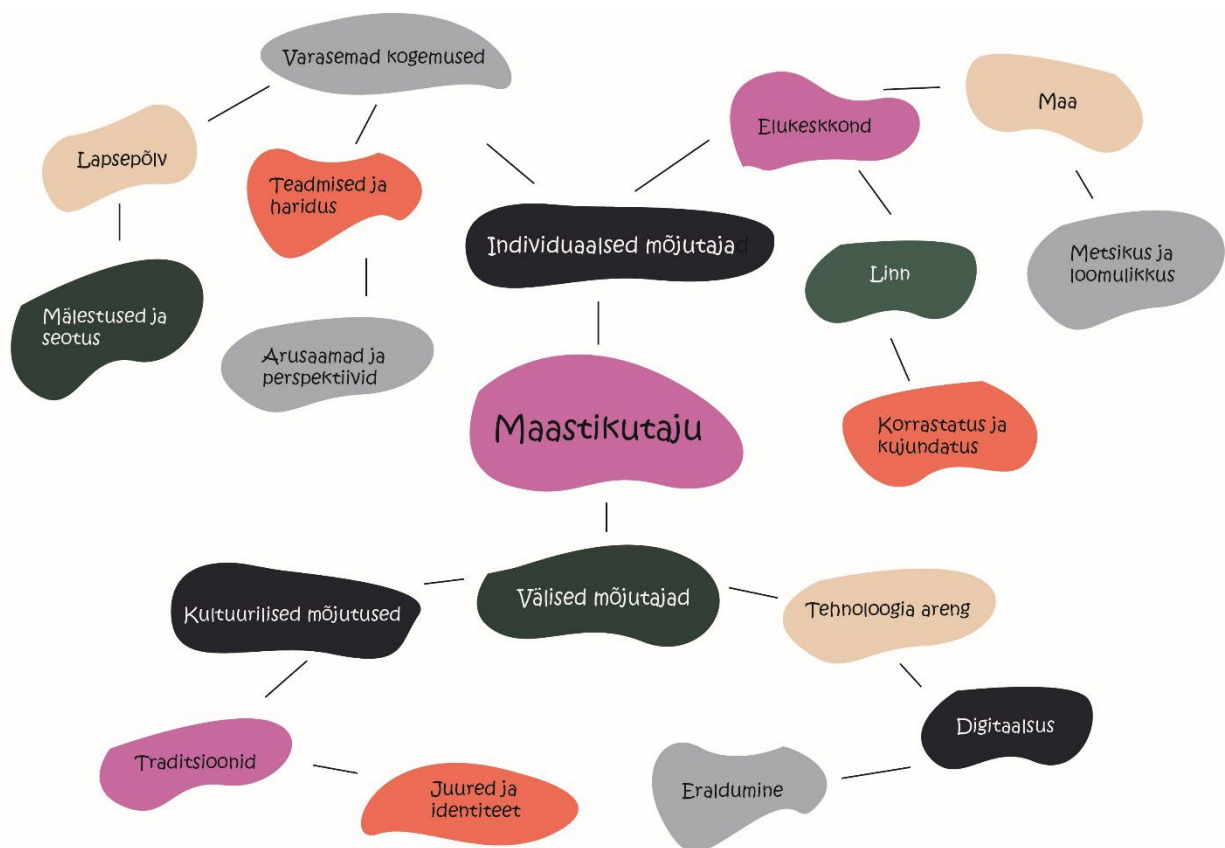
Olgugi et kõik eelpool väljatoodud paradigmad võivad tunduda väga erinevad, on nende

eesmärk siiski üks – püüda laiendada teadmisi maastiku tajumisest ning aidata kaasa paremale arusaamisele inimeste suhtele oma ümbruskonnaga. Igat tüüpi uurimistöö ja lähenemisviisi olulisus peitub selles, et nad aitavad meil süvendada arusaamist sellest, kuidas me mõistame ja seostume maailmaga enda ümber. Isiklikus ning ka selle lõputöö kontekstis on antud paradigmat aktuaalsed, kuna aitavad paremini mõista minu enda maastikku kogemusi ja eelistusi.

Ka tehnoloogia ning urbaniseerumine mõjutavad paratamatult meie maastikutaju, mis omakorda toob uusi väljakutseid tulevaste generatsioonide suhtluses loodusega. Üha enam on noored ümbritsetud sotsiaalmeedia müra ning pole mingi üllatus, et see mõjutab ka nende üldist keskkonnataju. Kui näiteks müra keskel ning kontrollitud keskkonnas kasvanud inimene satub ürgmetsa, kus metsikus ja ootamatus on ainuke konstant siis, kas ta oskab leida sellest rahu ja ilu või on talle sisse kodeeritud vajadus seda kontrollida ja parandada?

Täisväärtusliku maastikutaju kujunemiseks ei piisa vaid üht tüüpi maastikke kogemisest, see nõuab mitmekesisust ja täisväärtusliku suhet igat tüüpi keskkonnaga. Linnakeskkonnas elamine võib küll arendada teadmisi maastike kujundamisest (muru niitmine, lillepeenrad jm), kuid ei õpeta hindama looduslikke protsesse. Täisväärtusliku maastikutaju kujunemiseks on vaja avatust, uudishimu ja valmidust aktiivselt uurida ning tõlgendada ümbritsevat keskkonda. Ainult nii saame mõista ja hinnata selle ilu ning keerukust täies ulatuses. Minu eesmärk on jäädvustada maastiku mitmekesisust võttes arvesse selle füüsilisi kui ka emotsionaalseid külgi.

Taju on aktiivne protsess, mis muutub ajas. Inimese tajumine maastikust on seotud tema eelnevate kogemuste ja keskkondlike eelistustega. Niisiis on maastikutaju täpselt nagu ka maastik pidevas muutumises ja arengus. Mõistekaart (vt. joonis 1.) aitab kogu teema kokku võtta, paigutades maastikutaju keskmesse ja näidates, kuidas see nii väliste kui ka individuaalsete tegurite poolt mõjutatud on. Mõistekaart visualiseerib seoseid erinevate komponentide vahel, et pakkuda selget ülevaadet maastikutaju kujunemisest ja selle mitmekesisusest.

Joonis 1. Maastikutaju

1.2. Maastiku mõju heaolule

Elame ajastul, mida iseloomustavad enneolematu eraldatus, ülikiired kliimamuutused ja psühholoogiline kaugenemine ülejäänud elavast maailmast. Meie igapäevaelu muutub üha digitaalsemaks ja virtuaalsemaks, see on toonud kaasa võõrandumise ja kaotuse tsükli, kus igal järgneval põlvkonnal on loodusega kontakti leidmine järjest keerulisem. Kui pole tundnud metsas jalutamise rahu või kuulnud ööbikulaulu, siis mida me teadmatuse tõttu üldse igatseda oskaksime? „ Pole võimalik armastada kedagi, keda sa ei tunne, keda sa ei märka, kellega sa aega ei veeda.” (Paradiisi Kaotades L. Jones 2022 lk 47)

Meid köidavad liikuvad objektid või maastikud, mis on meeldivad ja kaunid – võib tunduda ilmselge, aga nagu Edward O. Wilson on öelnud, siis on ilmselge tavaliselt erakordselt tähendusrikas. „Maastik ei ole ilus lihtsalt sellepärast, et see on ilus, vaid selle tähendus on juurdunud kaugesse geneetilisse minevikku” (*Paradiisi Kaotades* L. Jones 2022 lk 41).

Teooriaid ning uurimustöid, mis põhineksid looduse ning inimese vahelistel suhetel, on palju. Üheks tuntuimaiks on biofiilia teooria, mis on Edward O. Wilsoni poolt määratletud kui "sünnipärane kalduvus elule ja elusarnastele protsessidele" (*Biophilia* Wilson 1984, lk 1). Näiteks arvatakse, et biofiilia on pannud aluse ökoteraapia liikumisele, biofiilsele arhitektuurile ja disainile (Lucy Jones 2022). Wilsoni arusaama kohaselt on inimestel kaasasündinud emotsionaalne side eluga, elusarnaste protsesside ja teiste elusorganismidega. Wilson väidab, justkui oleks meil evolutsiooniline vajadus astuda loodusega ühendusse, seda tunnetusliku, vaimse, emotsionaalse, hingelise arengu ja rahulolu leidmiseks. Loodusega kontaktis olemata muutume vaesteks (1984).

Ei saa öelda, et Wilsoni teooria oleks täielikult tõestatud, kuna see puudutab inimeste psühholoogiat ja suhet loodusega, mis on kompleksne ja mitmetahuline valdkond. Siiski on biofiilia teooria kogunud palju toetavaid tõendeid ja leidnud laialdast tunnustust teaduskogukonnas. Näiteks toetab biofiilia ideed evolutsiooniteooria. Inimeste ajalugu on peamiselt olnud seotud loodusega ning enam kui 99% inimkonna evolutsioonilisest ajaloost pidid inimesed õppima tundma oma keskkonda, sealhulgas taimestikku, loomastikku ja üldist elupaika. Sellest tulenevalt arenesid inimestel psühholoogilised mehhanismid, mis võimaldasid neil kiiresti reageerida olulistele looduslikele olukordadele. Evolutsiooniline loogika toetab Wilsoni teooriat, kuna kinnitab, et inimesed on geneetiliselt programmeeritud olema seotud loodusmaailmaga. Evolutsiooniline minevik on kujundanud meie taju, mõtteid ja käitumist ning seega on loodusega kontakti omamine meile oluline ja loomulik. See aitab

mõista, miks inimesed tunnevad end looduses hästi ja miks loodusel on meie heaolule positiivne mõju (E.O. Wilson 1984).

Üheks populaarseks ning ka teaduslikult tõestatud maastiku ja inimeste heaolu puudutavaks teooriaks on Shinrin Yoku ehk metsakümblus. Metsakümblyuse protsess hõlmab mitmeid samme, alates sobiva metsa või pargi valimisest kuni looduse ning end ümbritseva keskkonna jälgimiseni. Selle praktiseerimisel on mitmeid uuringuid, mis kinnitavad looduse mõju tervisele ja metsakümblyuse hüvesid. Näiteks Kaplan'i tähelepanu teooria rõhutab, et aja veetmine looduses võimaldab meie tähelepanu taastada ja pingevabalt keskenduda, aidates seeläbi parandada meie üldist heaolu (Kaplan & Kaplan, 1989). Kuigi looduse eeliseid emotsioonide reguleerimiseks tihti eiratakse, on see oluline tervise ja heaolu seisukohalt. Metsavann ja loodusega ühenduse loomine võivad aidata meil reguleerida oma emotsioone. Rahustav ning lõõgastav keskkond soodustab hirmu, ärevuse ja pingete vabastamist (Richardson jt. 2016). Miyazaki teooria kohaselt tunneme ennast looduses paremini, kuna evolutsiooniliselt oleme algusaegadest saati veetnud rohkem aega looduses kui linnas (2018).

Metsakümblyuse praktiseerimine võib omada olulist mõju ka keskkonnale endale. Looduse rahu ja vaikuse austamine ning jätkusuutlike matkaradade kasutamine soodustavad inimesi oma ümbrust rohkem hindama ja sellest lugu pidama. Eestis on teadlik metsakümblyus seni vähe praktiseeritud harrastus, küll aga usun, et paljud meist teevad seda läbi juhuse või intuiitselt. Kutsume ennast ise ju ka metsarahvaks.

1.3. Maastiku tõlgendused: Erinevad vaated ja tajud maastikust

Maastik on olnud läbi aegade oluline inspiratsiooniallikas kunstnikele, kirjanikele, fotograafidele ja teistele loojatele. On huvitav mõelda, et loominguline impulss on kõigil justkui sama, kuid väljundid erinevad. Maastikutaju on individuaalne ja sõltub paljudest

teguritest, sealhulgas kunstniku taustast, kogemustest, emotsioonidest ja isiklikest eelistustest. Need tegurid kajastuvad nende loomingus ja ka igapäevaelus, luues keskkonna mitmekesisust ja kultuuri rikkust. Selles peatükis analüüsin, kuidas erinevad loojad kasutavad ja tajuvad maastikku ning, mis on nende kõige tabavamad mõtted, millega samastun või siis millega mitte.

Esitatud küsimused aitavad süvendada arusaamist, kuidas erinevad inimesed maastikku kogevad ning kuidas see väljendub nende töö ja uurimisvaldkonnaga. Lisaks sellele võimaldavad need avada loojate individuaalset panust maastikutaju ja mõju uurimisse ning tuua esile ainulaadseid perspektiive ja teadmisi. Usun, et valitud isikud ning neile esitatud küsimused aitavad rikastada antud lõputööd, kuna tegemist on inimestega, kes kasutavad küll maastikku oma igapäevase tööriistana, kuid samas omavad sellega ka isiklikku sidet nagu kõik inimesed meie ümber.

1.3.1. Hannes Palang: tehnoloogia ja ajaloo mõju maastikutajule

Esimene intervjuueeritav on Hannes Palang (vt. Lisa 1), kelle kirjandusest sain abi ka eelnevate peatükkide kirjutamisel. H. Palang on inimgeograafia professor ning puudutanud oma kirjatöodes palju inimese ja maastiku vahelist suhet.

Maastiku ja kultuuri keskuse asutaja vastused pakuvad sügavat ülevaadet maastiku tähendusest ja selle tajumise muutusest. Analüüsides tema vastuseid, ilmneb mitmeid olulisi seoseid ka minu lõputöö kontseptsiooniga, mis keskendub maastikutaju ja selle muutuste uurimisele.

Palang toob esile, kuidas tehnoloogia areng on mõjutanud maastiku kättesaadavust ja tajumist. Ta märgib, et tänapäeval on GPS muutunud orienteerumisel asendamatuks ja kõrvaklapid isoleerivad meid maastiku helidest. Mis siin salata, enamikul ajast kannan ka ise jalutades kõrvaklappe ning tõepoolest lisaks linnamürale kaovad kõrvaklappe kandes ka justnimelt maastiku helid, näiteks sammude krabin asfaldil, maha langevad lehed või vihmasabin. See on hea tähelepanek, sest kui isoleerime ennast häältest ja mürast, siis kas

saame üldse täieliku keskkonnakogemuse osaliseks? Palangu mõte seostub ka eelnevas peatükis käsitletud teooriaga, kus välised tegurid nagu tehnoloogia areng on meie taju oluliseks mõjutajaks (vt. peatükk 1.1 lk 9). Tehnoloogia vähendab meie võimet tajuda ja hinnata maastikku loomulikul viisil, mis omakorda mõjutab meie seotust loodusega.

Mineviku jälgede ja ajaloo mõju maastikutajule on kultuurigeograafi sõnul määrav. Ta rõhutab, et maastik muutub tähenduslikuks läbi ajaloo ja oskuse seda lugeda. "Oma" maastikus käitume heaperemehelikult, "võõras" maastikus oleme pigem tarbijad või kõrvaltvaatajad." Leian, et kohalikul maastikul käitume tihtipeale ka nagu omanikud. Justkui oleks meile lubatud siin teatud teguviisid. Seetõttu ei saa ma täielikult nõustuda selle mõttega, et kohalikus maastikus käitume alati heaperemehelikult. Küll aga kinnitab H. Palangu tähelepanek, et ajalooline teadlikkus ja kultuuripärandi mõistmine on ülimalt olulised maastiku tähenduse mõistmisel ja selle hoidmisel.

Maastiku kogemiseks eelistab Palang rääkida ja lugusid kuulata. Kuigi ta jalutab palju ja pildistab vähe, on just vestlused need, mis tema jaoks maastiku elavaks teevad. See on igati tore tähelepanek, sest tõepoolest loome oma mõtteis sügavamaid seoseid ümbritsevaga, kui need käivad kaasas kellegi teise mõtete või sõnadega. Tema arusaam, et lood ja nende rääkimine on see, mis muudab maastiku tähenduslikuks, peegeldab ideed maastikust kui elavast kogemusest.

Palangu sügav austus looduse ja ajaloo vastu ning tema arusaam maastiku tõelisest tähendusest ilmneb läbi lugude ja nende mõistmise, mis pakuvad väärtuslikku perspektiivi maastikutaju uurimisel.

1.3.2. Julia Astok: looduse ja inimese vaheline side fotograafi silme läbi

Teine intervjuueeritav on fotograaf Julia Astok (vt. Lisa 2.). Julia töö teeb eriliseks see, et ta jäädvustab inimesi, maastikku ja inimest maastikul. Julial on suurepärase oskus tuua oma fotodel esile inimese ja looduse ilu ilma, et üks varjutaks teist. Fotograafia on hea meedium

maastikus peituvate emotsioonide ja meeleolude märkamiseks ning fotograafi isiklikud kogemused ja nägemused annavad väärtuslikke teadmisi selle kohta, kuidas maastikud mõjutavad inimeste emotsioone ja käitumist.

Julia Astoki vastused annavad emotsionaalse ja sügava ülevaate tema suhetest maastiku ja inimeste pildistamisega looduses. Analüüsides tema vastuseid, on võimalik tõmmata olulisi paralleele antud lõputöö kontseptsiooniga.

Julia tajub selgelt erinevust inimeste käitumises, kui ta pildistab neid studio asemel looduses. Tema eesmärgiks on alati saada inimesest pigem loomulik pilt ning tema tähelepanekud kinnitavad, et looduslik keskkond toetab lõõgastumist ja loomulikkust. Julia kogemus näitab, et looduses tunnevad inimesed end vabamalt ja on rohkem hetkes, mis omakorda võimaldab luua loomulikumaid ja autentsemaid fotosid. Keskkonna valikul juhindub Julia loodusliku keskkonna ja inimeste vahelisest sidemest. Julial on oma meetod, kuidas aidata inimestel loodusega rohkem ühenduda. Selle käigus juhendab ta kliente astuma loodusega kontakti. Ta julgustab inimestel katsuda muru, kive või panna põsk vastu puulehte. Julgen väita, et eneselegi teadmata julgustab Julia oma kliente praktiseerima eelpool mainitud metsakümblust (vt. peatükk 1.2 lk 12). See on hea näide sellest, kuidas loodusel on võime rahustada ja toetada inimest. Lisaks oskab Julia seda sidet ilusti jäädvustada nii, et fotodelt paistab välja inimese ja looduse vaheline ürgne side.

Julia kirjeldab oma tugevat sidet erinevate maastikega, mis on kujunenud juba lapsepõlves ja tugevnenud tema töö käigus. Tema armastus Eesti maastike vastu peegeldub tema sügavas austuses looduse vastu. Julia ütlus, et Eesti maastikul on vaikne ilu, on tabav. Saan täpselt aru, mida ta selle all mõtleb, sest olen ka ise seda märganud. Vaikne ilu ehk miski, mis ei pruugi olla kohe ilmne, kuid mille ilu avaldub sügavamal ja rahulikumat tasandil. See tähendab, et maastik ei pruugi olla dramaatiline või silmatorkavalt, vaid pigem rahulik ja harmooniline. Julia mõtted süvendavad ka arusaama, et loodusmaastikud ei ole ainult esteetilised vaated, vaid neil on sügavam emotsionaalne ja vaimne tähendus.

Ka Julia suhe maastikuga on sügavalt emotsionaalne ja ta väljendab seda kõige

paremini jalutades ja pildistades. Jalutamine annab talle otsese kontakti maapinnaga ning võimaluse tunda selle rahustavat energiat. Pildistamine õpetab teda märkama ebatavalist ilu. Kaamera on justkui paar lisasilmi, mis aitab armastust maastike vastu jäädvustada ja edasi anda.

1.3.3. Anna-Liisa Unt: kohalikud traditsioonid ja linnamaastike muutused

Kolmandana esitasin küsimused maastikuarhitekt Anna Liisa Untile (vt. Lisa 3.), kellega puutusin esimest korda kokku Pallases õppeaine „Ruum ja keskkond” raames. Maastikuarhitekt on oluline antud kontekstis, kuna tema töö on otseselt seotud maastiku kujundamisega ja selle mõjuga inimeste heaolule. Õppeainest jäid enim meelde Anna Liisa lood ja kogemused ning see on ka üks põhjustest, miks otsustasin küsimusi talle esitada.

Analüüsid Anna-Liisa maastikutaju ja vaateid, näen ma mitmeid paralleele enda mõtete ja tunnetega. Ta märgib, et meie kalmistud on üsna metsikud, võrreldes ülimalt hooldatud muruplatsidega mujalt maailmast. Tema tähelepanekud seoses meie kalmistukultuuriga resoneeruvad sügavalt ka minu endaga, kuna olen tihti jalutanud läbi Tartus asuva Pauluse kalmistu ning leidnud ennast mõttelt, millise ilusa pargiga on selle kalmistu näol tegemist. Meie kalmistud tõepoolest peegeldavad meie rahva tugevat sidet loodusega.

Anna-Liisa eelistab kogeda maastikku mitmel erineval viisil, rõhutades, et igal meetodil on oma nüansid. Talle pakuvad rõõmu jalutuskäigud linnamaastikel, kus tänavad, hooned ja inimesed moodustavad terviku. Linnatüdrukuna hindan samuti võimalust kogeda linnamaastikku kõigi selle elementidega. Anna-Liisa kirjeldus autosõitudest, mis näitavad suuremat mastaapi, on väga hea tähelepanek. Sõidud auto, rongi või bussiga on avardavad, kuna lühikese aja jooksul saab kogeda väga suurt osa maastikust.

Mulle on sümpaatne, kuidas Anna-Liisa kirjeldab Eesti inimeste suhet linnamaastike ja nendega kaasnevate muutustega: „Kui olla harjunud kõike looduslikku tugevalt harima,

korrastama, kaunistama (lehti koristama, muru niitma, rikkalikult õitsevaid võõrtaimi istutama-väetama-kastma), näivad loomulikumat toimimisviisiid lohakad, inetud, korratud.” Läbi müütide murdmise ja põhjalike selgitustega on aga inimeste teadlikkust võimalik tõsta. Traditsioonide ja loodusliku ilu mõistmine peegeldavad muutuvat suhtumist. Inimesed kipuvad hindama looduse loomulikkust, kuid see ei pruugi alati linnas peegelduda. Siiski on aset leidnud kohanemine ja inimesed hakkavad järk-järgult mõistma linnalooduse, eriti metsikuma linnalooduse, tähtsust.

Anna Liisa vaated ja kogemused pakuvad sügavat arusaamist maastikutajust ja seostuvad minu lõputöö kontseptsiooniga, mis keskendub maastikutaju erinevatele aspektidele. Tema isiklik ja vahetu lähenemine maastike kogemisele, nende hooldamisele ja väärtustamisele rikastab arusaama sellest valdkonnast ja pakub uusi perspektiive, mida oma töös arvestada. Meie suhe maastikega on dünaamiline ja mitmetahuline, ühendades traditsioonid ja kaasaegsed lähenemised, ning see peegeldab sügavat sidet meie identiteedi ja kultuuriga. Undi rõhuasetus kohalike traditsioonide säilitamisele ja nende rollile linnamaastike kujundamisel peegeldab kultuuriliste tegurite olulisust, mida käsitlesin ka esimeses peatükis (vt. peatükk 1.1, lk 7)

1.3.4. Kokkuvõte

Käesolevas peatükis analüüsisin erinevate loojate – Hannes Palang, Julia Astok ja Anna-Liisa Unt – vaateid ja kogemusi maastiku ja maastikutaju teemadel. Palang rõhutab tehnoloogia mõju maastiku tajumisele ja ajaloo olulisust, Astok toob esile looduse ja inimese vahelise sideme tähtsuse fotograafias ning Unt keskendub linnamaastike ja traditsioonide muutumisele. Kõigi nende vaadete analüüsimine aitab mõista, kuidas maastiku tajumine on mitmekesine ja mõjutatud nii isiklikest kogemustest kui ka laiematest sotsiaalsetest ja kultuurilistest teguritest.

2. DISAINIPROJEKT

2.1. Tutvustus ja kontseptsioon

Rõivad on kahtlemata intiimsed. Me kasutame neid, et ennast katta ja kaitsta. Riietusel on suur osa ka isiksuse väljendamisel. Rõivaste valikul keskendume peamiselt nende funktsionaalsusele, materjalile ja visuaalsele välimusele. Mulle meeldib suhestuda oma rõivastega. Ma tahan, et need oleksid kauakestvad ning hinnalised ja seda mitte tingimata rahalises mõõtmes.

Looduslike elementide kasutamine moes on läbi katsetatud pea igal moel, seega oleks ääretult lihtne leida inspiratsiooni ja materjali, kui puhtalt looduselementidega rõivaste loomine oleks kollektsiooni eesmärgiks. Maastik, mida läbi kollektsiooni luua tahan, on tunnetuslik, mitte ei keskendu vaid looduslike elementide sisse toomisele ning visuaalsele sarnasusele. Täiesti isetüüpi maastik, mis tekib riiete ja looduse sünergiast.

Kollektsioon „Materioaasis” on kummardus loodusele. See on kiri vastupidamisest ja kasvamisest, kuid seda maastiku keeles. See kollektsioon kannab endas looduse jõudu ja inimloomingu ilu, luues unikaalseid kohtumispaiku. Läbi materjalide ja looduse vahelise dialoogi kujunebki uus maastiku tüüp „Materioaasis”, mis kutsub avastama uusi horisonte ja kasvama koos maailmaga.

Loodus ja tekstiil on selles töös tihedalt seotud. Tekstiili abil saan edastada maastiku mitmekihilisust, tekstuure ja emotsioone. Maastikutaju kaudu saan kujundada rõivaid, mis ei ole ainult visuaalselt meeldivad, vaid ka emotsionaalselt tähendusrikkad. Iga kollektsiooni ese on justkui fragment maastikust, mis jutustab oma loo ja kutsub kandjat kaasa mõtlema ja tundma.

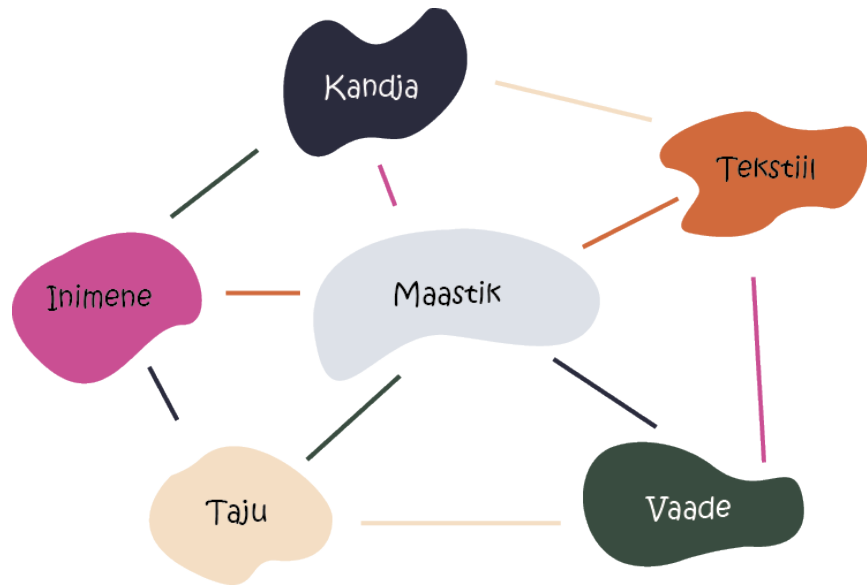
2.2. Kollektiooni planeerimine

2.2.1. Esimene etapp

Kollektiooni „Materioaasis” disainiprotsess sai alguse maastikutaju analüüsimisest. Seda võib nimetada ka kollektiooni esimeseks etapiks. Selle käigus uurisin, kuidas täpselt maastikutaju on kujuneb, mis seda mõjutab ning seostada seda ka iseendaga. See võimaldas mul omakorda mõista, miks mind maastikud huvitavad. Minu peamine viis maastike kogeda on jalutamine, mida sageli kombineerin ka pildistamisega. Kuigi ma ei ole professionaalne fotograaf, ammugi maastikufotograaf, naudin maastike jäädvustamist fotole, sest see võimaldab mul hiljem neid vaateid oma loometöös kasutada. Inimesed suhtlevad üldiselt oma keskkonnaga eesmärgi nimel ja minu analüüsi käigus tuli välja huvitav isiklik tõdemus: suhtlen peamiselt maastikuga loomingu kaudu ja loomingu jaoks.

Looduses on kõik juba looja käe järgi paika seatud. Oma isikliku kangamaastiku loomisel on aga võimalus seda kujundada vastavalt isiklikele soovidele. Mängida kontrastide ja materjalidega, skaalade ning elementidega. Kohandada neid nii, et see annaks edasi kõige paremini minu kui kunstniku ja disaineri nägemust maastikust.

Mõistekaardil (vt. joonis 2.) olen visualiseerinud, kuidas näen maastikku, inimese ning tekstiili vahelist suhet. Maastik on kollektiooni alus, inspiratsioon ning ka väljund. Maastik eksisteerib ka ilma inimeseta, kuid ilma inimeseta ei oleks kedagi, kes seda edasi anda püüaks. Inimene on see, kes maastikku mõtestab, tõlgendab ja tajub. Maastik on ka kultuuri, mälu ja identiteedi kandja, nii oleme meie- inimesed, seda tajunud ja defineerinud. Kuid enne, kui anname maastikule sügavama tähenduse, on maastik kõigest vaade- vaade, mida saame jäädvustada ning edasi anda, olgu selleks meediumiks foto, tekstiil, kirjandus või

hoopis midagi muud.

Joonis 2. Mõistekaart

2.2.2. Kuidas?

Teine kollektsiooni välja töötamise etapp algas küsimusega kuidas?. Veendusin, et kõige paremini saavutan soovitud visuaalse tulemuse kasutades gobelääni ehk pindpõime tehnikat. Kuna tegemist on aeganõudva kudumisviisiga, mõistsin, et kõige optimaalsem on kududa kangastelgedel. Põhjuseid on selleks mitmeid:

- Kangastelgedel kudumisel on oluliselt vähem piiranguid kangaste mõõtudele, kui kududes gobelääniraamil. Peamiseks piiranguks on kudumislaius, mis sõltub telgede laiusest, kuid pikkusele piiranguid ei rakendu.
- Samuti on telgedel lihtsam hoida ühtlasemat lõimepinget. Sest lõimi saab vastavalt vajadusele pingutada.
- Klassikalisel gobelääniraamil tuleb põimisel lõimede vahelikke eraldada käsitsi, kangastelgede puhul saab seda teha aga tallalaudadega, mis kiirendab kogu protsessi oluliselt.
- Kuna kangasteljed võimaldavad kasutada väga pikka lõime, siis ei pea peale igat valmis kootud tükki telgesid uuesti rakendama, mis on suureks eeliseks telgedel kudumisel.

2.2.3. Materjalivalik

Planeerimise järgmiseks etapiks oli materjalide valimine. Üheks kollektsiooni oluliseks märksõnaks on tunnetuslikkus, mille eesmärgiks sai seda edasi anda ka läbi materjali. Samuti oli taotluseks esile tuua maastiku mitmekihilisust ning selle visuaalset rikkust ja eripära. Materjalivalik pidi olema mitmekesine, et need annaksid edasi maastiku muljet ja visuaali.

Mitmekesine materjalivalik hõlmab endas erinevaid buklee-lõngu, kohevat mohäärlõnga ja traditsioonilisi ühtlase tiheduse ja paksusega lõngu. Buklee-lõngaga sain oma disainidesse tuua tekstuerset kohevust ja pehmust, luues huvitavaid ja eristuvaid pindstruktuure. Kohev mohäärlõng, oma peene ja õhulise olemusega, aitab luua ühtlasemat kuid siiski kohevat pinda, mis annab tootele luksusliku ja pehme tunnetuse. Traditsioonilised ühtlase tiheduse ja paksusega lõngad toimivad stabiilse aluspinnana, mis aitab esile tuua kõik efektlõngade loodud tekstuurid, lisades samal ajal eripära ja harmooniat kogu kollektsiooni.

Nende lõngade kombineerimine võimaldab mul luua rikkalikke pinnstruktuure, mis ühelt poolt annavad tootele unikaalse ja eristuva ilme, kuid teisalt rõhutavad maastiku mitmekihilisust. See kombinatsioon tagab, et kollektsiooni iga ese on mitte ainult visuaalselt atraktiivne, vaid ka tunnetuslik, pakkudes sarnaselt maastikule huvitavat ja mitmekesisist kogemust.

2.2.4. Lõikelised otsused

Planeerimise järgmiseks väljakutseks oli tootelõigete väljatöötamine. Nullkulu rõivaste kontseptsioon, olgugi et moemaailmas suhteliselt uus termin, on tegelikult sajandeid vana idee. Selle põhimõtte eesmärk on vähendada tekstiilijäätmete teke tootmisprotsessi käigus, keskendudes lõigete loomise ja lõikamise etappidele. Minu kollektsiooni loomisel oli nullkulu lõigete kasutamine tähtis kuna traditsioonilisel viisil kanga valmistamine on aeganõudev ja ressursimahukas. Kollektiooni üks eesmärke oli kangast kääridega üldse mitte lõigata.

Kollektsiooni väljatöötamisel oli lõigete leidmine ja nende sobitamine minu disainivisiooniga väljakutse. Kuigi internetis on saadaval palju nullkulu lõikeid, ei lähe kõik need kokku minu ideede ja visiooniga.

On oluline märkida, et kollektsiooni kangad on alles valmimisjärgus ning seetõttu võivad disainilahendused veidi muutuda. Eri jämeduste materjalide omavahelisel kombineerimisel võib tulla ette ootamatusi. Olen võtnud arvesse, et mõned otsused tuleb teha jooksvalt. Kuna ka maastik on täis ootamatusi ja kohanemist, on ilmselge, et seda võib ette tulla ka maastikuteemalises disainitöös.

Kollektsiooni planeerimise protsessi käigus inspireerusin enim moefotodest, kus märkasin maastikumotiive (vt. foto 2.), kuigi need ei pruukinud algselt olla disaineri taotluslikud. Ometi tekkis mul just tänu nendele fotodele (vt. foto 1.;3.) selge ettekujutus sellest, kuidas maastiku visuaalidega kootud kangad võiksid reaalsuses välja näha.

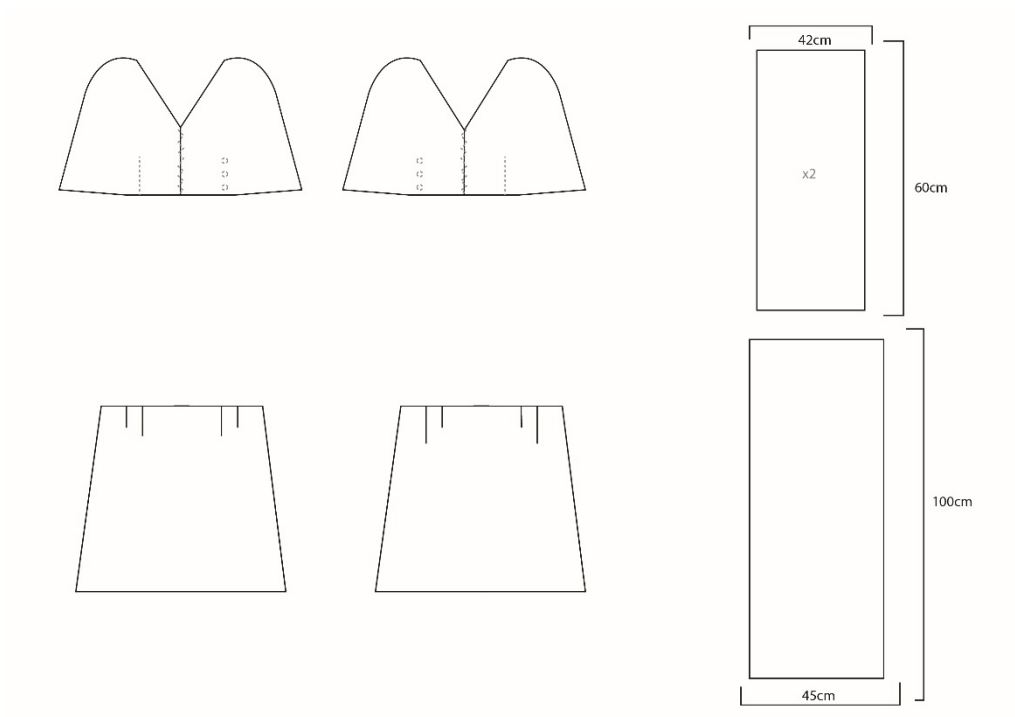
Foto 1. Pluusi inspiratsioon Autor:
Rosa Prieto Lopez

Foto 2. Vesti inspiratsioon Autor:
Lena Malevitis

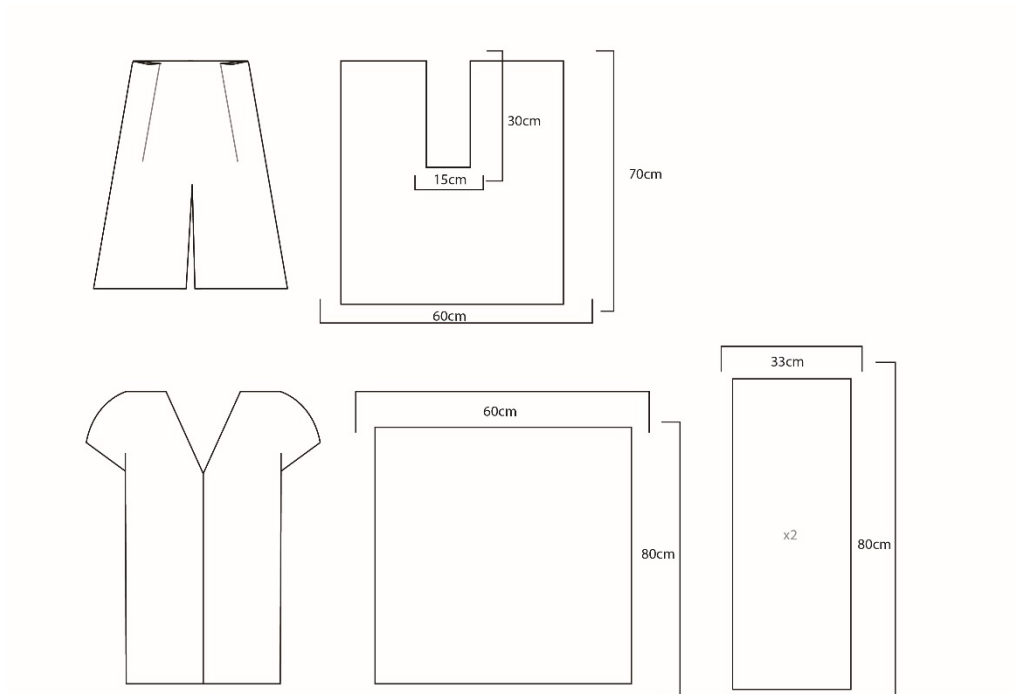
Foto 3. Kleidi inspiratsioon Autor:
Xu Zhi

Järgnevalt arendasin tehnoloogilised joonised, millel visualiseerisin kollektsiooni nullkulu lõikeid (vt. joonis 3.;4.;5.). Katsetasin kõik lõiked läbi ka õhukesest puuvillasest kangast, kuid arvestasin, et see meetod ei anna tõetruud muljet, kuna valmivad kangad on kootud

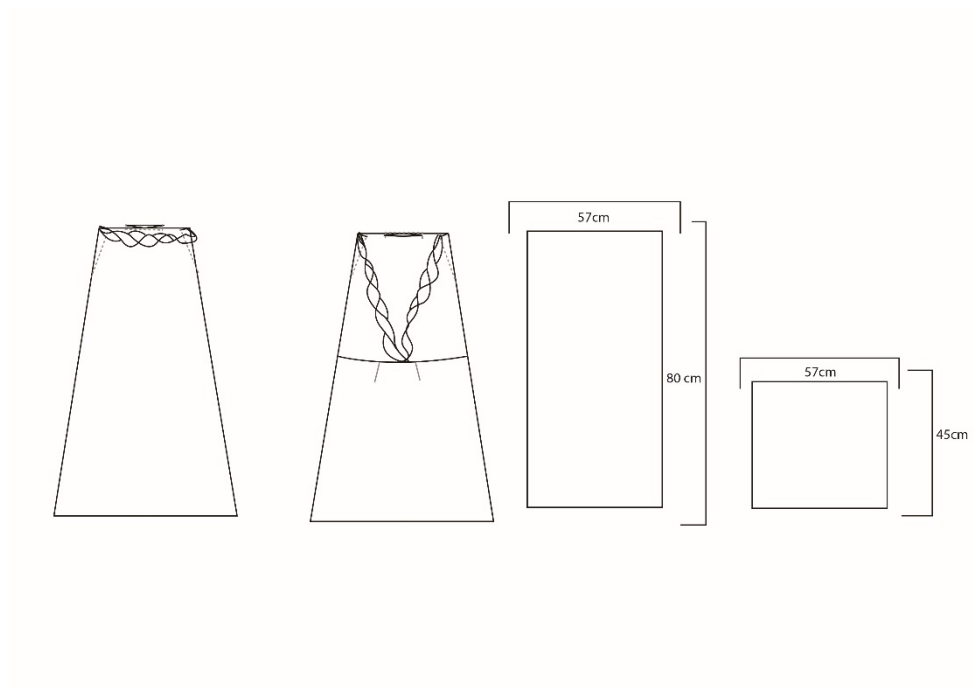
käsitsi ning kasutades eri omadustega lõngu. Katsetamise protsessi käigus sain teada, milline peab olema kangaste tegelik laius. See omakorda määras ära, mis laiuses kangast mul vaja kududa on, ning aitas selgitada, kui palju lõime kudumiseks ette valmistada.

Joonis 3. Esimese komplekti tehnoloogiline joonis.

Joonis 4. Teise komplekti tehnoloogiline joonis.

Joonis 5. Kolmanda komplekti tehnoloogiline joonis.

2.2.5. Visuaalne disainilahendus

Selles peatükis avan ukse kolmele maastikule. Valisin kolm fotot enda erakogust ning selgitan neid vabas vormis kirjutatud tekstidega. Iga foto on fragment millestki rohkemast ning iga lugu on sisekaemus, mis kirjeldab kujundlikult minu enda maastikutaju ning mõtteid.

Foto 1. Rannaäär

Saabusin tuttavale rannale kuigi rannahooajani on veel pikk maa minna. Õnneks päike sirab taevas ja juba kujutan ette kuidas siit samast vette saan minna.

Rannast puudevahelt jookseb rada. Lasen uudishimul ja teerajal ennast edasi juhatada. Veel üks rannalapikene! Jää on randa toonud palju suuri kive. Lähemale jõudes märkan suurtel kividel väiksemaid kive üksteise otsa laotud. Mõni kivitorn veel püsti, mõni juba laiali vajunud. Milline kollaboratiivne kunstiteos, mille on loonud keegi kiviladuja ja järvevesi. On siin käinud *rock stacking* kunstnik M. Grab? Kas inimene, kes ladus kive teadis, et loob kunsti? Mis oli ta eesmärgiks? Igavuse peletamine või sotsiaalmeedia trend? Nii palju küsimusi, kuid mitte kedagi, kellelt neid küsida. Salapärane.

Ja nüüd olen mina siin, ootamatult tunnistamas looduse ja inimtegevuse kunstiteost. Tundub ainuõige see fotole jäädvustada, kuna kõik on ajutine, mõni suurem laine ja kivid on läinud. Jääb ainult foto ja mälestus.

Siin rannaääres kohtuvad ootamatus ja muutused. Maastik, mis meid ümbritseb, kannab endas lugematuid hetki, mille jäljed võivad küll kaduda, kuid see ei tee nende kohalolu olematuks. See salapära paneb mind mõtlema, kui palju jälgi on meis endis peidus.

Lood, mis ei ole silmnähtavad ning mille jäljed on peidetud nii hästi, et neid ei ole märgata. Just nagu kivid rannas, mille kohalolek muutub ajas ning sellest, mis kunagi, oli jääb vaid aimdus.

Foto 2. Maarjamõisa väli

Igapäevane jalutuskäik viib mind taas mööda tuttavaid radu, kus lumevaip ja selle alt sulanud taimede loodud muster haaravad mu tähelepanu. Analüüsides seda vaadet, mõistan, millise kohanemise tunnistajaks mul õnnestub olla. Kuigi maastik võib tunduda vaikne ja lihtne, kannab see endas lugu elutsükli jätkumisest.

Lumevaiba all peituv talvine vaikus hakkab vaikselt kaduma ning taimed annavad taas märke oma tärkamisest. Ehkki rohelist veel ei paista, on märgata ootusärevust ja elujõudu. Tunnen end osana sellest looduslikust protsessist, kuna läheneva kevade märgid annavad mulle energiat ja lootust.

Selle paiga muudab eriliseks tema kättesaadavus. Üks põllulapp keset linna, mis

kannab endas kultuuri kihilisust ja inimtegevuse jälgi ning samas paljastab looduse loodud mustreid ja vaateid. Ta on kui looduslik oaas linnamelus, kus kultuur ja loodus põimuvad harmooniliselt.

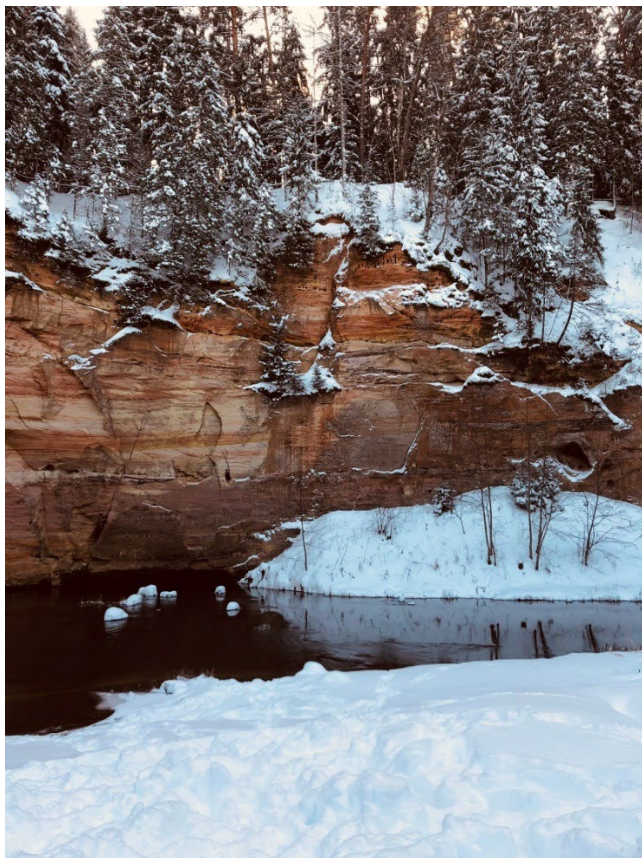

Foto 3. Taevaskoda

Taevaskoda - teada ja tuntud. Alati ootuspärane, etteaimatav ja alati vankumatult oma kohal. Tahan näha liivakivi paljandit ja just seda ma seal ka näen. Juba kordi nähtud, juba kordi käidud. On see igav või pakub ta kindlustunnet? Justkui vana sõber, kes on alati olemas ja alati omal kohal.

Tegelikult pole see vaade kunagi üks ja sama. Mõnikord näivad värvid intensiivsemad, kihid ja ajas kasvamise jäljed on selgelt märgatavad, justkui oleksid nad otsustanud, et täna nad näitavad ennast. Teinekord on see lihtsalt üks suur liivane vertikaalne pind, peaaegu üksluine oma lihtsuses. Kuid isegi siis, kui kihid on vähem märgatavad, pole ju kasvamine olnud olemata.

Paljandi ees voolav jõgi teeb kogu vaatamisväärsuse kättesaamatuks ning julgustab mind kasutama oma kujutlusvõimet. Jõgi hoiab mind tagasi, loob distantsi, mis kutsub vaatama, kuid mitte puudutama. Kogemus, mis on ühelt poolt nii kättesaamatu, kuid siiski võimas. Alati on midagi enam, midagi, mida avastada ja midagi, mida oodata.

Taevaskoja maastik - kihiline ja mitmetahuline, täis legende, eelarvamusi ja üllatusi. Iga kord sinna naastes näen ma midagi uut, tuleb vaid osata märgata. Nagu hing, mis pajatab ainult neile, kes on valmis kuulama. Koht, kus müüdid ja reaalsus põimuvad, kus ajalugu ja olevik kohtuvad, kus loodus ja inimese taju ühinevad. Taevaskoda - igavene, muutuv ja ootamatu.

2.2.6. Visuaalse poole kavandamine

Kollektsiooni üheks ajamahukamaks ja sealjuures ka väga tähtsaks osaks on visuaalse poole planeerimine. Selleks, et kollektsiooni visioon väljenduks ka praktilises pooles, kasutasin kavandamiseks Adobe Illustratori ning Photoshopi abi (vt. Foto 4.). Esimese sammuna avasin foto Illustratoris ning andsin sellele *Image trace 3 colors* käskluse (vt. Joonis 6.). Saadud tulemuse avasin Photoshopis, kus alustasin värvide muutmist (vt. Joonis 7.).

Selles kavandamise etapis olid kasutatavate materjalide värvid teada, seega oli värvipalett piiratud. Valiku tegin esteetilistel kaalutlustel, arvestades sealhulgas valitud materjalide omadusi (tihedus, jämedus jm.) ja värvide sobivust.

Kuna eelneva planeerimise käigus oli kavandatava toote lõige juba otsustatud, tuli fotot kohandada nii, et see sobiks ka lõikega. See tähendab, et kõikidel juhtudel oli vaja tekitada näiliselt kavandile pinda juurde (vt. Joonis 8.). Selleks kombineerisin omavahel *fill-content aware* käsklust ja *lasso tool* i.

Kavandamise järgmiseks etapiks oli moejoonis (vt. Moejoonis 1.), kus visualiseerisin disaini lahendust, valminud kavandit ning materjalivalikut.

Kavandamise viimaseks etapiks oli kavandi jaotamine A3 või A4 paberilehtedele ning seejärel kavandi printimine (vt. Joonis 10.).

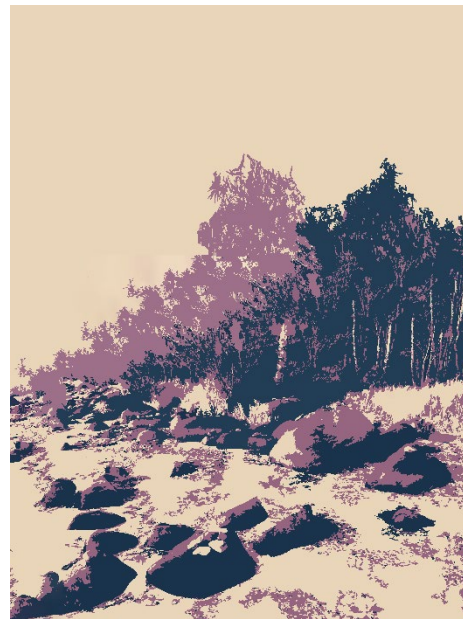
Foto 4. Maastikupilt.

Joonis 6. *Image trace* pilt.

Joonis 7. Elavdades värve.

Joonis 8. Fotolaiendus.

Moejoonis 1. Esimene komplekt.

Joonis 9. Kavand jaotatud A3 paberitele.

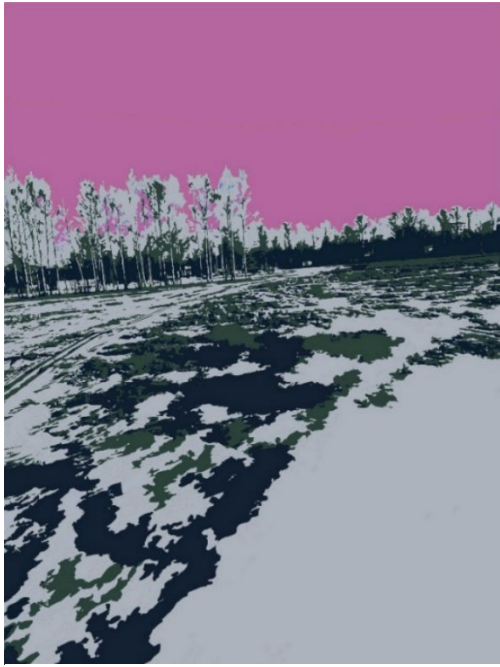
Kasutasin sama tehnikat ka teiste kahe fotode (vt. foto 5.; 6.) töötlemisel. Peale foto vektor graafikasse töötlemist (vt. joonis 10.; 13.) kohandasin värve (vt. joonis 14.). Juba eelnevalt paigas värvikaart ei võimaldanud suurt värvidega mängimist, mis ühelt poolt tegi asja keerulisemaks, kuna pidin olemasolevate värvide vahel leidma sobiva kombinatsiooni. Teisalt kindlustas see selle, et kogu kollektsioon oleks värviharmonias (vt. moejoonis 1.; 2.;3.). Teise komplekti kujundamise juures *content aware fill* tööriista kasutada polnud vaja, küll aga oli vaja kasutada fotolaienduse tööriista kolmanda komplekti puhul (vt. joonis 12.). Selleks, et perspektiivi oleks kududes lihtsam jäljendada, lihtsustasin teise komplekti kavandit muutes värvialasid suuremaks või eemaldades neid sootuks (vt. joonis 11.). Kui kavandid olid moejooniste peal läbi proovitud (vt. moejoonis 2.;3.), jaotasin kavandid A4 paberile (vt. joonis 12.;16.).

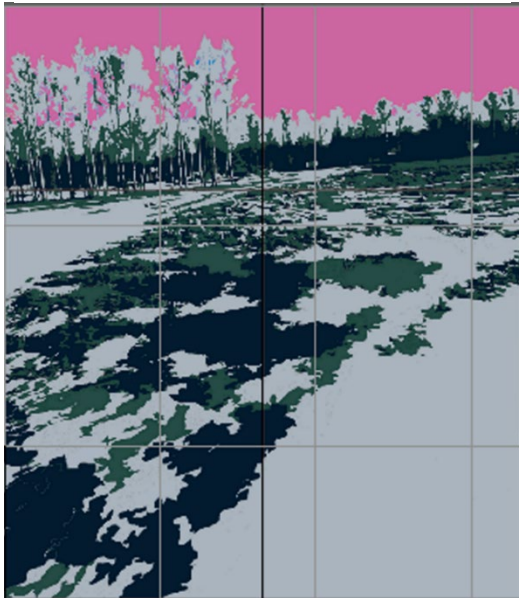
Foto 5. Maarjamõisa väli.

Joonis 10. *Image trace* Maarjamõisa väljast.

Joonis 11. Värvilahendus ja muudatused.

Joonis 12. Kavand jaotatud A4 paberitele.

Moejoonis 2. Teine komplekt.

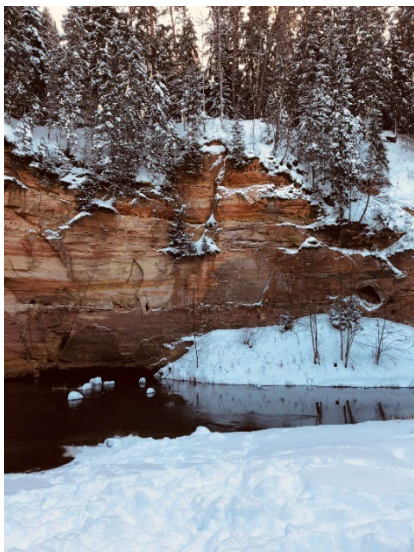
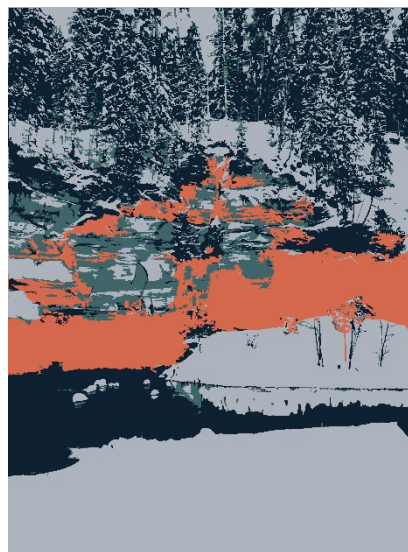

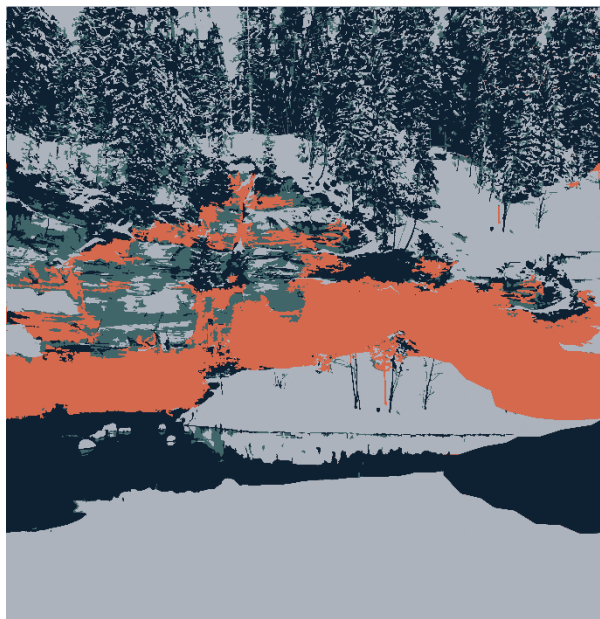
Foto 6. Taevaskoda.

Joonis 13. *Image trace* fotost.

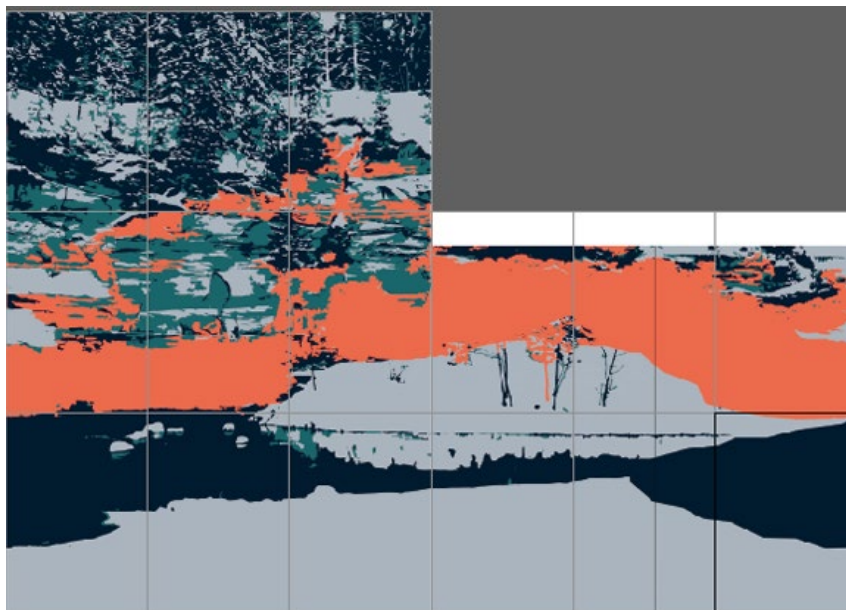
Joonis 14. Muudetud värvilahendus.

Joonis 15. Taevaskoja fotolaiendus.

Moejoonis 3. Kolmas komplekt.

Joonis 16. Lõige jaotatud A4 paberitele.

2.2.7. Kudumisprotsess ja tehnikad

Kudumisprotsess oli kombineeritud pindpõime tehnikast (vt. foto 7.) ja klassikalisest telgedel kudumisest (vt. foto 8.), mille käigus kasutasin ka omaloomingut. Omalooming paistab enim silma seeliku puhul (vt. foto 9.). Seelik on kootud labases koes, kuid sellele kavandatud mustriks olid pindmised osaliselt lahtised valged lõimed. Selleks, et kudumisprotsess oleks kiirem, kinnitasin sobivad lõimed teibiga nii, et need ei vajuks alla (vt. Foto 10.) See tähendab, et teatud perioodi vältel, need lõimed ei saanud läbi kootud, mis aitas tekitada kangale vajaliku maastikuefekti.

Foto 7. Pindpõime tehnika.

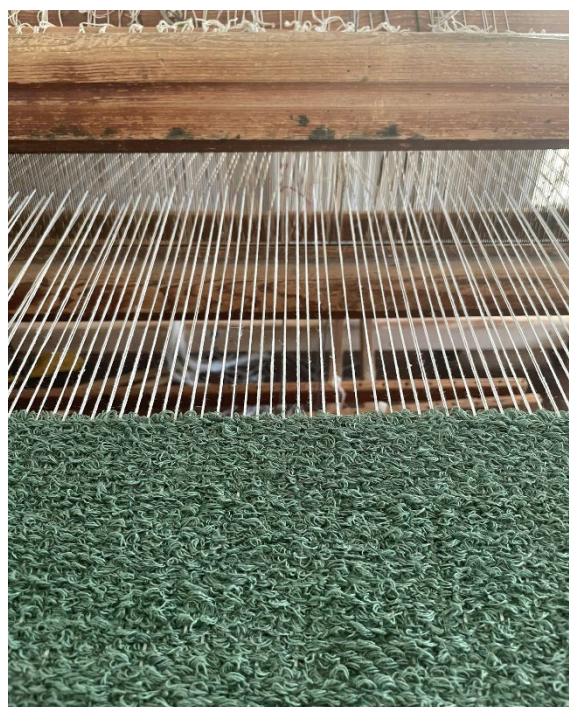

Foto 8. Klassikaliselt kootud pind.

Foto 9. Valmiskootud seelik. Autor: Lisette Laanoja

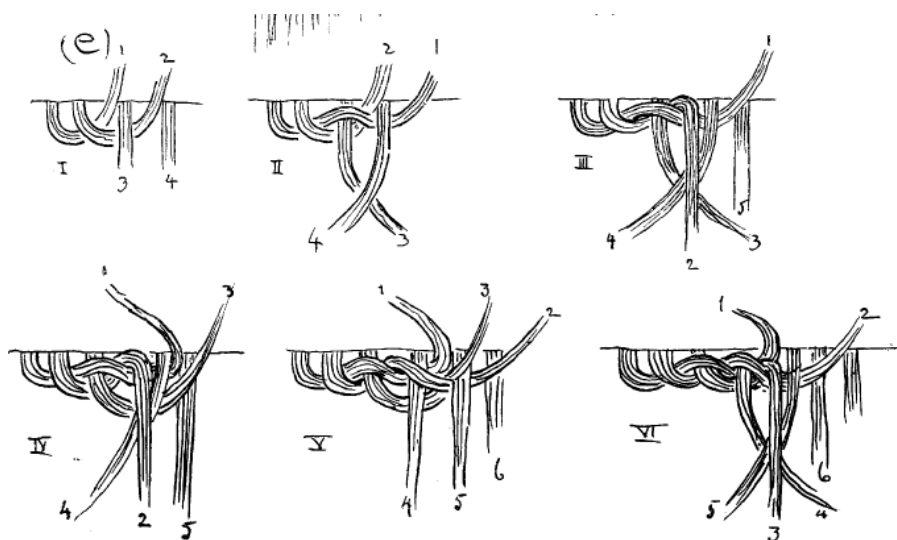

Foto 10. Teibiga fikseeritud lõimed.

2.2.8. Viimistlus ja furnituurid

Kui esimesed kangad telgedel valmis sain, tundus masinõmbuse kasutamine nende viimistlemiseks ning ühendamiseks liiga karm, kuna kangad on delikaatsed. Kangaste valmimise protsess on käsitöö, seega tegin otsuse teha rõivad valmis otsast lõpuni käsitsi, sealhulgas servade viimistlus, ühendusõmblused ning furnituuride kinnitamine.

Alustasin servade viimistlemisest. Telgedel kootud vaipade puhul kasutatakse viimistlemiseks peamiselt sõlmimist. Selle töö puhul valmivad aga riided ning kohmakad sõlmed rõivaste pahupoolel oleksid ebaesteetilised. Tehes pisut uurimistööd servade viimistlemisest jõudsin Maori tehnikani. Tegemist on punumistehnikaga, mis kindlustab servad lahtihargnemisest ning jääb visuaalselt ilus. Maori tehnika koosneb kuuest sammust (vt. joonis 17. Maori etapid).

Joonis 17. Maori etapid. Autor: M. M. Altwater

Ühendusõmbluste tegemiseks valisin ketelduspiste, mida kasutatakse peamiselt silmuskootud rõivaste ühendamiseks. Ketelduspiste võimaldab mul kasutada erineva jämedusega lõngu, mis annab paindlikkuse materjali valikul ja aitab saavutada soovitud tekstuuri ja tugevust. Veelgi olulisem on see, et ketelduspiste võimaldab mul kontrollida lõnga pinget, tagades õmbluste ühtlase pinget, või vajadusel, elastsuse kuid võimaldab tugevat õmblust.

Rõivaste hea istuvuse ja funktsionaalsuse tagamiseks lisasin mitmesuguseid furnituure. A-lõikelise seeliku projekti jaoks valisin peitluku, mille õmblesin käsitsi, et tagada seeliku mugav kandmine ja selga panemine. Selleks, et pluus ja püksid kehasse hoiaksid, nii nagu kavandatud, kasutasin trukke. Kuna pluus on nii eest kui tagant V-kaelusega ja võib kergesti üle õlgade libiseda, lisasin õlgadesse aasad, mis võimaldavad trukkidega kinnitada pluusi rinnahoidja paela külge, tagades kindluse ja mugavuse. Kleidile lisasin lõimepatsi tehnikas tehtud paela, mis annab rõivale nii esteetiliselt ilu kui ka praktilist funktsionaalsust, pakkudes ühes nii vabadust ja stiili. Vesti esiosa kinnitamiseks lisasin magneti, mis tagab kiire ja mugava kinnitamise.

3. TULEMUS JA JÄRELDUSED

3.1 Tulemus

Minikollektsioon "Materioaasis" pakub vaatajale pilguheitu kolmele maastikule, mis on interpreteeritud tekstiilide kaudu ning kannavad endas sõnumit looduse vastupidavusest ja kasvamisest. Kollektsiooniga soovin innustada vaatajat hindama ümbritsetut, märkama ja analüüsima lugusid, mida maastik meile jutustada soovib, ning avastama uusi horisonte ja kasvama koos maastikuga. Iga loodud komplekt kõneleb looduse vastupidavusest ja kohanemisvõimest ning samal ajal ka inimese taju ja maastiku vahelisest dialoogist.

Esimese komplekti (vt. foto 11.;12.) fookuses on rannamaastik, kus ootamatu inimtegevus ja ajutus loovad emotsionaalse seose. Hele bukleeelõng aitab mul edasi anda ranna muljet ning lendlev laiade varrukatega plus kannab endas kergust ja vabadust. Veesillerdust kujutav seelik on meeldetuletuseks rannavaate ajutisusele luues komplekti tervikuks.

Foto 11. Esimene look seljatagant.

Autor: Martin Männa

Foto 12. Esimene look eest. Autor: Martin Männa

Maarjamõisa väli, kus tekstiilid kujutavad endas ühe aastaaja lõppu, teise algust ning seeläbi elutsüklite jätkumist, võimaldab tunda looduse pakutud kindlustunnet. Vest, (vt. foto 14.;15) mille õrn roosa lõng jätab delikaatse mulje, samas kui villane bukleelõng kutsub pugema selle soojasse embusesse. Rohelised bukleelõngast püksid on märgiks varsti tärkavale kevadele, vihjates looduse pidevale muutumisele ja uue alguse ootusele.

Foto 14. Teine look külgsaates.

Autor: Martin Männa

Foto 15. Teine look seljatagant.

Autor: Martin Männa

Viimases komplektis avaneb vaade Taevaskojale. Läbi kerge kleidi soovin edasi anda maastiku eri kihte ja sügavust. Taevaskoda on koht, mis on rikas legendide, mälestuste ja inimtegevuse jälgede poolest. See maastik kannab endas kujutlematus koguses informatsiooni, kuid teeb seda läbi kerguse ja ilu, just nagu kleit, mis liigub koos kandjaga, pakkudes vabadust ja õhulisust. Pehme ja soe bukleelõng loob kleidile koheva pinna, meenutades lumevatti, samas kui mohäärilõng edastab liivakivi pehmust. Kleit tuletab meelde, et igas maastikus peitub lugu, iga kivi ja puu kannavad endas ajalugu. Läbi selle kleidi saab kandja osa sellest suurest ja kaunist loost

3.1 Järeldused

Kollektsiooni "Materioaasis" loomise protsess oli täis avastusi ja õppimiskogemusi. Uurimistöö käigus läbi viidud intervjuud andsid inimlikke näiteid ning uusi vaatenurki. Lähenen maastikule oma loomingus sarnaselt intervjuueeritud loomeinimestega. Nende mõtete analüüsimine aitas mul süvendada arusaama maastikutajust, õppida lugema ning tähele panema maastiku mitmekihilisust ning võimaldas mul sealjuures anda veelgi sügavama tähenduse niigi isiklikule rõivastusele.

Kangaste loomisel lähtusin erinevatest maastikest inspireeritud visuaalidest ja tehnilistest lahendustest. Katsetasin erinevate lõimede ja kudumistehnikatega, et saavutada soovitud tekstuuri ja mustri. Ehkki kollektsioonis on ruumi edasiarendamiseks ning täiustusteks, saavutasin eesmärgi, milleks oli anda edasi maastiku mitmekihilisust ja dünaamikat läbi materjali.

Kollektsioonist ei saa miski, mis läheks kommertskaubaks, kuid see ei olnud ka eesmärk. Soovisin luua midagi unikaalset ja kontseptuaalset, mis kajastaks minu isiklikku maastikutaju ning visiooni sellest, pakkudes seeläbi kollektsiooni kandjale samastumise momenti või uusi vaatenurki. Kollektsiooni käigus loodud tooted on prototüübid, mis töid esile mitmeid tehnilisi iseärasusi, mida oleks võimalik suurema kogemuspagasiga ette aimata ning parandada.

Edasiseks arenduseks oleks võimalik luua suuremad ja tihedamad versioonid kangastest, kus kasutaksin peenemaid lõngu, läbipõimitud alad oleksid detailsemad ning maastiku visuaal veelgi täpsem, jäädes sealjuures siiski kindlaks kasutatud kudumistehnikale.

Kollektsiooni loomise käigus mõistsin, kui oluline on siduda visuaalne disain ja tehniline teostus. See kogemus aitas mul näha, kuidas maastikuteemalised tekstuurid ja mustrid võivad luua uusi ja põnevaid moelugusid.

KOKKUVÕTE

Lõputöö teoreetilise osa lähtepunkt oli maastikutaju kujunemise taustauuring, mille eesmärk oli vastata küsimustele, millised individuaalsed ja välised tegurid mõjutavad maastikutaju kujunemist. Uuringus käsitlesin väliseid mõjutajaid, nagu tehnoloogia ja kultuuri, ning individuaalseid mõjutajaid, nagu elukeskkonna ja varasemate kogemuste mõju.

Üks taustauuringu pool hõlmas endas kolmelt loomeisiku intervjuerimist – Hannes Palang, Julia Astok ja Anna-Liisa Unt. Nende vastused ja lood pakkusid väärtuslikku teavet, mis aitas siduda akadeemilisi uuringuid ja taju praktiliste näidete kaudu. Intervjuud töid esile erinevad perspektiivid ja andsid sügavama mõistmise maastikutaju kujunemisest.

Praktilises osas lõin kollektsiooni "Materioaasis", mille eesmärk oli ühendada maastik

ja tekstiililoome. Selles projektis püüdsin kajastada maastiku mitmekihilisust ja tunnetuslikkust tekstiili kaudu, uurides samal ajal maastikutaju kujunemist. Disainiprotsessi käigus lõin kolleksiooni, mille eesmärk on julgustada kandjat analüüsima ümbritsevat keskkonda. Iga komplekt jutustab loo konkreetsest maastikust ja toob esile selle unikaalsed omadused.

Kolleksiooni loomisel kasutasin traditsioonilist telgedel kudumist ja kombineerisin seda pindpõime tehnikaga, luues midagi, mis ühendab traditsioonilise käsitöö ja kaasaegse disaini. Selle tulemuseks on uued ja inspireerivad rõivad, millel on unikaalne välimus ja mida saadab maastiku jutustus. Loodud kolleksioonil on väärtus ka laiemas kontekstis, kuna see ühendab traditsioonilised tehnikad ja kaasaegse loomingulisuse, tuues esile maastikutaju mitmekesisuse ja selle mõju meie igapäevaelule.

SUMMARY

The theoretical part of the thesis began with a background study on the formation of landscape perception, aiming to understand the individual and external factors that influence this process. The study examined external influences such as technology and cultural aspects, as well as individual influences like the impact of living environment and past experiences.

To gather valuable insights, I conducted interviews with three creative individuals – Hannes Palang, Julia Astok, and Anna-Liisa Unt. Their responses and stories provided a solid foundation for linking academic research with practical examples of perception. These interviews highlighted various perspectives and offered a deeper understanding of how landscape perception develops. Palang emphasized the impact of technology, Astok focused on the relationship between humans and nature, and Unt explored changes in local traditions and urban landscapes.

Throughout the development of this thesis, I discovered that my main way of experiencing landscapes is through walking and photography. Capturing landscapes on camera allows me to later use these views in my creative work. This process of interaction with the landscape through art revealed that my connection with landscapes is deeply personal and tied to my creative process.

In the practical part of the thesis, I created a collection called "Materioaasis," aimed at combining landscape and textile creation. This project reflects the layered and sensory nature of landscapes through textiles while exploring the formation of landscape perception. During the design process, I created a collection that connects the wearer with their surrounding environment, where each piece tells a story of a specific landscape and highlights its unique characteristics.

The collection "Materioaasis" is a homage to nature, representing resilience and growth in the

language of landscapes. It embodies the strength of nature and the beauty of human creativity, creating unique meeting places. The dialogue between materials and nature in this collection invites exploration of new horizons and growth alongside the world.

The collection was crafted using traditional loom weaving combined with surface weaving techniques, resulting in garments that blend traditional craftsmanship with contemporary design. This combination produced new and inspiring clothing with a unique look, each piece accompanied by a narrative about the landscape. The created collection holds value on a broader scale as it merges traditional techniques with modern creativity, showcasing the diversity of landscape perception and its impact on our daily lives. The collection offers a fresh perspective on fashion design, emphasizing natural and cultural elements that enrich our understanding and connection to the environment.

KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU

Appleton, J. (1975). "Experience of Landscape".

Forster, P. M. (2010). "A brief introduction to environmental psychology". Vaadatud 27.04.2024, <http://www.scribd.com/doc/45853873/Introduction-to-Environmental-psychology>.

Gesler, W. M. (1992). "Therapeutic landscapes: medical issues in light of the new cultural geography". *Social Science & Medicine*.

Hellström, K. (2010). "Maastikuhoidus". Argo kirjastus.

Hansen, M. M., Jones, R., & Tocchini, K. (2017). "Shinrin-Yoku (Forest Bathing) and Nature Therapy: A State-of-the-Art Review".

Jones, L. (2022). "Paradiisi kaotades".

Kaymaz, I. C. (n.a.). "Landscape Perception". Ankara University, Turkey.

Kaplan, R., & Yang, B. (1990). "The perception of landscape style: a cross-cultural comparison". *Landscape and Urban Planning*.

Maiste, J. (2011). "Kolmas silm: essee ilusast maastikust". Tallinn: Varrak.

Miyazaki, Y. (2018). "Shinrin-yoku: Jaapani tervistav ja lõõgastav metsakümbel". Varrak kirjastus.

Palang, H., & Sooväli, H. (2001). "Maastik: loodus ja kultuur. Maastikukäsitlusi Eestis". Tartu: Tartu Ülikooli geograafia instituut.

Song, C., Ikei, H., & Miyazaki, Y. (2016). "Physiological effects of nature therapy: a review of the research in Japan".

Spirn, A. W. (1998). "Language of the landscape".

Ungar, S. (1999). "Environmental perception, cognition and appraisal".

Wilson, E. O. (1984). "Biophilia".

Zube, E. H. (2003). "The Significance and Impact of His Contributions to Environment-Behavior Studies" by Paul H. Gobster, James F. Palmer, and Joseph H. Crystal.

LISAD

Lisa 1.

Küsimused inimgeograafia professor Hannes Palangule

1. Kas või kuidas on Teie arvates maastiku tähendus ja tajumine ajas muutunud, võttes arvesse tehnoloogia kiiret arengut ja selle laialdast kasutamist?

Hea küsimus. Ma ütleks, et tehnoloogia on mõjutanud eelkõige maastiku kättesaadavust. Alates sellest, et traktori ja autoga ei pääse sa ligi nendele kohtadele, kuhu sai vabalt jala ja hobusega, kuni selleni välja, et tänapäeval ilma GPSita paljud enam orienteeruda ei suuda. Kui kõrvaklapid ja nende laialdane kasutamine (loe: tümm kõrvus kumisemas kogu aeg) ka juurde arvata, siis isoleerime ennast maastiku helidest ka. Olgu see põhjus siin siis hirm tundmatu ümbruse eest vms.

2. Kuidas mõjutavad mineviku jäljed ja meie ajalugu Eesti inimeste maastikutaju ning milline on selle mõju keskkonna kujunemisele?

Minevik on tegelikult see, mis maastikust maastiku teeb. Sellest, kas sa oskad maastikku lugeda, tuleneb see, kas maastik on oma või võõras. Oma maastikus teed sa ühtesid asju (pmst käitüd heaperemehelikult), võõras teed teisi (oled tarbija / kõrvaltvaataja / turist). Viimased paarkend aastat on üleminekuaeg - hakkame jõudma ajajärku, kus noortel enam maavanaemasid ei ole ja seeläbi side maamaastikuga hakkab ära kaduma. Linna tuntakse paremini / linnas tuntakse end paremini.

3. Kas olete oma uurimustes avastanud mõnda konkreetset näidet või lugu, mis illustreerib maalt ja linnast pärit inimeste erinevaid kogemusi ja tõlgendusi Eesti kultuurimaastikest?

Ma selle eesliite kultuur- jätaks siit välja, see ei anna midagi juurde asjadele. Aga jah, neid lugusid on palju ja eks ma olen neid kirja ka pannud omajagu. Alates pisikeste detailide

märkamisest, mis näitavad inimese kohalolu, kuni suurte asjadeni välja (a la see, et nn puutumatu põlismets on pahatihti see, mis kasvab kunagi küüditatud talude mahajäetud põldudel ja sisaldav kiviaedu jms inimtegevuse märke). PLuss muidugi see käitumismall, et linnast välja sattudes on tarvis ennast ümbritseda muusikavalliga - noh nii turvalisuse mõttes.

4. Mil viisil meeldib teile enim maastiku kogeda (jalutades, pildistades, autoga sõites, sellest kirjutades vm.)?

Kõige rohkem rääkides :) Pildistan vähe, jalutan palju, kirjutan ja autoga sõidan kõige rohkem. Aga ka neil korral on tavaliselt keegi kaasas, kellega asjadest rääkida. Lood on need, mis maastikust maastiku teevad.

5. Mis on Teie lemmik maastik või keskkond ning, mis teeb selle kõige eriliseks?

Jälle hea küsimus. Sellised maastikud, millel on lugu ja mis lasevad seda lugu tasakesi lahti harutada, ei anna ennast kohe kätte. Loode-Saaremaa nt (Undva, Läägi). Virumaa serv (Vohnja Metsaküla kant). Setumaa. Servas ühesõnaga - ja kui sa nüüd tahad, siis siit saaks aretada terve teooria piirisemiootikast ja piiririkkusest jne jne jne. Undva ninal võin suht kaua vaadata seda, kuidas meri on kunagi need vanad lillakad rannavallid siia kokku visanud ja kuidas see kõik käis. Lugude ja mustrite kokkupanek on see, mis teeb eriliseks.

Lisa 2.

Küsimused fotograaf Julia Astokile, kes käsitleb oma fotodel maastikku ja inimesi.

Kas jagaksid mõnda erilist maastiku või kohta, mis on sulle fotograafina eriti sügavalt muljet avaldanud? mis teeb selle koha eriliseks?

Mulle väga avaldasid muljet. Inglismaa maastikud, peamiselt sellepärast, et pole varem kogenud selliseid kohti. Eriti jäi meelde Devil's Dyke, selle koha tegi eriliseks salapärane udu, mis tugeva tuule tõttu liikus väga kiiresti ning tegi ümbritseva kuppelmaastiku eriti

maagiliseks.

Pildistad tihti inimesi just looduses ning erinevate maastikel. Kas oled tajunud erinevust inimeste käitumisel loodusliku keskkonna ja stuudio vahel?

Tajun väga suurt erinevust, kas pildistan looduses või stuudios inimesi. Läbi kaamera silma on näha, et inimene, kes pole harjunud olema pildistatava rollis, lõõgastub palju kiiremini looduses kui stuudios. Stuudios läheb olulisemalt kauem aega, et saada inimesest nõ loomulik pilt. Minu kogemuse põhjal saan öelda, et looduse õhkkond toetab inimese võimet olla hetkes, mistõttu inimene lõõgastub lihtsamini, ja pilt õnnestub kiiremini.

Mille järgi valid pildistatava keskkonna?

Side loodusliku keskkonna ja inimese vahel tekib üsna loomulikult, vähemalt nii palju, kui ma seda ise näinud olen. Vahel "aitan" inimesel loodusega rohkem ühenduda juhendades teda algatama loodusega otsekontakti - nt istuda murule, puuduta kivi, panna oma põsk vastu puulehti jms. Usun, et loodusel on väga toetav ja rahustav energia ning olen näinud, et kui inimene loob otsese kontakti looduselementidega, siis ta justkui avaneb olema kaamera ees täpselt sellisena nagu ta on.

Kuidas üritad luua sidet pildistatava inimese ja ümbritseva maastikuga? Kas see on miski, mis tekib looduslikus keskkonnas iseenesest?

Mul on alati olnud tugev seotus erinevate maastikkudega. See armastus ja tugev side kujunes juba lapsepõlves ning mu töö on teinud selle sideme veel tugevamaks. Näiteks, mul on tugev side Eesti maastikuga, sellel on oma spetsiifiline ja vaikne ilu, mille täielikuks kogemiseks tuleb arendada endas võimet vaadata ning märgata seda, mida palja silmaga isegi ei näe. Ma suhtlen loodusega ja austan maastikku ning tehes seda, see vastab mulle sama ja isegi rohkemaga.

Mis on su enda suhe maastikuga, kas see on miski mis lihtsalt on osa meie keskkonnast või on sul tänu oma tööle tekkinud ka emotsionaalne seotus maastikuga? Kui jah siis kas oskad tuua mõne näite kuidas see väljendub?

Mulle meeldib kõige rohkem maastikku kogeda jalutades ja pildistades. Jalutades saan otsest kontakti maapinnaga ning tunda selle rahustavat energiat. Kaamera on justkui lisasilmad mu jaoks, mis õpetavad vaatlema ja märkama ebatavalist ilu. Pildistamine ainult süvendab mu armastust maastike vastu.

Lisa 3.

Küsimused analüüsiks maastikuarhitekt Anna-Liisa Unt'ile

On sul mõni meeldejääv kogemus, kus olete näinud inimeste ja looduskeskkonna sügavat sidet?

Kogemust ei oska välja tuua, sest näiteid on igal sammul. Märkimisväärne on näiteks eestlaste metsane kalmistukultuur, mida minu meelest eurooplastel on vähestel. Teiste kalmistud on pigem lagedad heinamaad. Siin võib traditsiooni otsida ilmselt meie tugevast seosest metsaga. Igapäevased looduskogemused väljenduvad koduümbruse aedades, ükskõik kas suurtes või väikestes, mida hingega hooldatakse. Eriti lähedad on teinekord suurte kortermajade vahelised peenrad, mida keegi lihtsalt oma heast tahtest ja ilumeelest aastaid korras hoiab.

Mil moel meeldib teile ise kõige rohkem maastiku kogeda? (jalutades, pildistades, kavandades, joostes vm.)

Ühest vastust jälle pole, eri viisidel on igal omad nüansid. Jalutamine on mulle väga oluline, aga jalutamiseks ei otsi ma looduskogemust (ei eelista parki tänavale), vaid naudin just linnamaastikku (tänavaid, hooneid, inimesi) tema kõigi elementidega koos. Autosõidud seevastu näitavad suuremat mastaapi korraga ja kiirem liikumisviis eksponeerib seda väga auditavalt. Minu jaoks on maastik, tõsi, ka töömaterjal, aga selle juures ei saa vist öelda, et töö kaudu meeldib mulle maastikku KOGEDA. Pigem on see haruldane võimalus (linna)loodusega koos töötada, seda suunata, vajadusel inimese tehtud vigu parandada.

Milline on olnud teie kõige suurem saavutus maastikuarhitektuuri valdkonnas, on see personaalne või karjääri tasandil, või mõlemat?

Töö oma valdkonnas on ilmselt korraga nii karjäär kui isiklik ambitsioon. Ei oska neid lahutada. Oluline on, et minu ja minu lähedaste kolleegide aastaid kestnud töö on aidanud kliimateemade olulisust teadvustada ja astuda reaalseid samme keskkonna parandamiseks, hoidmiseks, suhtumise muutmiseks, müütide murdmiseks.

Millised on teie lemmikud loodusmaastikud ning miks?

Eelistan kohalikke maastikke eksootilistele. Aga kohalikud maastikud on eelkõige poollooduslikud, sest inimese roll on protsessides alati kohal. Eelistan sisemaad rannikule ja sisevett merele, sest olen nii üles kasvanud.

Kuidas kirjeldaksite Eesti inimeste suhet linnamaastike ning seda saatvate muutustega? Kas inimestel on väga tugev kohakiindumus ning, kas see muudab inimesed kriitilisemaks erinevate maastiku muudatuste suhtes?

Müüdid on tugevad murduma, aga koos põhjalike selgitustega on kergem mõista linnalooduse, eriti „metsikuma” linnalooduse rolli meie heaolus. Kohakiindumusega ma ei oska seost tuua, pigem traditsioonidega. Kui olla harjunud kõike looduslikku tugevalt harima, korrastama, kaunistama (lehti koristama, muru niitma, rikkalikult õitsevaid võõrtaimi istutama-väetama-kastma), näivad loomulikumat toimimisviisiid lohakad, inetud, korratud. Ometi kiputakse tihti linnast välja, „loodusesse”, maale, et seda loomulikkust kogeda. Seal ei peeta looduslikkust korratuseks. Aga jah, õnneks on muutused juba aset leidmas.